

GÖÇMEN İŞÇİ TRANSFERLERİNDE YENİ BİR ALAN: BİLGİ VE TECRÜBE AKTARIMLARI

Göç, insanlık tarihinde binlerce yıldır devam eden eski olgulardan biridir. 21. yüzyılda ulaşım sektörünün teknolojik kapasitesi ile altyapısının hızlı gelişimiyle birlikte göç, çok daha kolay ve hızlı bir süreç haline gelmiştir. 2020 yılı itibarıyla dünya çapında 272 milyon insan, esas olarak ekonomik nedenlerden dolayı kendi ülkeleri dışında çalışmakta veya ikamet etmektedir. Göç literatüründe çalışmalar, ağırlıklı olarak göçmenlerin karar verme sürecine, hedef ülke seçimine ve göçmenlerin ev sahibi ülkeye sosyo-ekonomik entegrasyon sürecine odaklanmaktadır. Ancak bu durum, göçmenlerin kendi ülkeleriyle bağlarının ve bu ilişkilerin olası sonuçlarının genellikle ihmal edildiği çok daha fazla bileşeni içermektedir. Göçmenlerin kendi ülkeleriyle ilişkileri konusunda dikkat edilse bile, bu alanda çalışan uzmanlar son on yıllarda daha ziyade konunun popüler boyutu olan ekonomik tarafına odaklanmaktadır.

Bunun nedeni, küresel işçi döviz transferlerinin 2019'da yıllık 716 milyar dolara ulaşmış olmasıdır. Hemen belirtmeliyiz ki, bu miktar dünya çapında tüm donör ülkelerin sağladığı insani yardımlarından üç kat daha fazladır. Son yıllarda göç akışındaki artış, uzmanların dikkatini ekonomik işçi dövizlerinin, gönderen ülke ekonomisine sağlayacağı faydalar konusunda araştırma yapmaya yönlendirmiştir. Bu nedenle, bu ek gelirin mikro düzeyde göçmen ailelerinin yaşamlarına, makro düzeyde ise ülkenin ekonomik büyüme hızına etkilerini araştıran birçok analiz yapılmaktadır. Ekonomistler, göçmenlerin refahına odaklanırken, antropologlar işçi dövizlerinin göçmenlerin sosyal statüsünü ve aile ilişkilerini nasıl değiştirdiğini incelemektedir.

İşçi döviz transferi araştırmalarının çok azı, göçmenlerin arkadaşlarına ve ailelerine fikirler, değerler ve inançlar gibi soyut kavramların aktarımı konusunda değinmektedir. Burada bahsi geçen hususu ilk olarak Peggy Levitt sosyal havale terimi olarak kullanmayı önermiştir. Göçmenler, parasal transferlerin yanı sıra, ev sahibi ülkede edindiği fikirleri, değerleri ve normları da aktarırlar. Bu nedenle, göçmenlerin tamamen ekonomik kaygılarla evlerine sadece para göndermedikleri, bu transferlere sosyal anlamlar katarak aynı zamanda ailelerinin ve arkadaşlarının

daha iyi yaşam koşullarına sahip olmaları adına bu aktarımları gerçekleştirmekte oldukları ifade edilebilir.

Havaleleri göçün bir sonucu olarak düşünürsek, sosyal havaleleri analiz etmenin kendine göre zorlukları bulunduğunu belirtmek gerekir. Bunun nedeni, sosyal etkileşimlerin genel eğilimlerinin analizinin yapılmasında kapsamlı bir yaklaşım gerektirmesidir. Ekonomik transferlerin katkılarının kolaylıkla hesaplanabiliyor olmasına karşın sosyal havalelerde bu durumun daha zor olduğu görülmektedir. Bu noktada sosyal havalelerin soyut bir süreç olması nedeniyle neyin sosyal havale olarak kabul edilebileceğinin tanımlanması ve belirli bir kapsam altında çerçeveye oturtulması gerekmektedir.

Örneğin Karolak (2016), sosyal havalelerin -anavatana aktarılmadığı takdirde- bu kapsam altında değerlendirilemeyeceğini ifade etmektedir. Bu görüş mantıklı bir bakış açısına sahip olmakla beraber sosyal havalelerin potansiyelini göz ardı etmektedir. Daha ayrıntılı bir başka girişim de, sosyal havalelerin sosyo-kültürel senaryolar olarak tanımlanmaya çalışıldığı ve bu transferleri tanımlamak için 12 farklı senaryo oluşturan Carling'den (2014) gelmektedir. Carling, tanımında, sosyal havaleleri "sosyal etkileşimi oluşturan belirli durum tipleri için beklenti yapıları" olarak açıklamaktadır. Bu noktada Levitt (2005), sosyal havalelerin genellikle alıcı kişiye direkt olarak aralarındaki sosyal bağlar nedeniyle güven duyduğu bir kişi tarafından gönderilmekte olduğunu ifade ederek, alıcının da belirli durumlar için düşünce yapısındaki değişikliğin kaynağını belirtebildiği durumlara sosyal havale aktarımı denilebileceğini öne sürer. Sosyal havaleler, yani "fikir yatırımları" parasal yatırımlarla aynı mantıksal yolu izler, ancak maddi olmayan bir niteliğe sahip olduklarından ve onları kaybetmek ya da kullanmamak kimseye zarar vermediğinden çok fazla ilgi görmez.

Fikir yatırımları, büyük ölçüde aktarıldıkları yerlerde kurumsal değişikliklere yol açabilecek potansiyeli sahip varlıklar olarak değerlendirilebilir. Bu noktada, dünyanın dört bir yanındaki göçmenlerin, ne tür fikirleri aktardıkları konusunda, göçmenlerin kökenine göre farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, Ukraynalılar, politik değerleri transfer

etme eğilimindeyken, Hintliler, ekonomik getirisi olan teknik ve girişimcilik becerilerinin aktarımına odaklanmaktadır.

Orta Asya örneğinde, göçmen işçilerin yaşam standartlarını iyileştirmekle daha çok ilgilendiklerini, zira göçmen işçilerin yurt dışında çoğunlukla yerel düzeyde daha yüksek maaşlı işleri aradığını söyleyebiliriz. Başka bir deyişle, Orta Asya kökenli göçmen işçilerin yurt dışında iş aramalarının temel nedenlerinden biri, daha fazla gelir elde ederek yaşam standartlarını iyileştirme hedefleriyle ilişkilidir. Vizesiz rejim, ortak iletişim dili olan Rusça'nın kullanılması ve yüksek maaşlar nedeniyle Orta Asya'lı göçmen işçiler, genellikle Rusya'yı tercih etmektedir. Yurt dışında geçirdikleri süre boyunca anavatanlarında yeni bir iş kurmak için finansal sermaye ve gerekli beceriler kazanmak adına ya da makul maaşlı bir işe girebilmek için kendilerine avantaj sağlayacak becerileri edinmeye çalışırlar. Bu arayışlarında bazıları hedeflerine ulaşırken, bazıları hayatlarında karşılaştıkları farklı hadiselerden dolayı istediklerine ulaşamazlar. Bu noktada, topladıkları bilgilerin beklenen iş planlarına veya mesleklerine uygun olması oldukça önemlidir. Örneğin, damla sulama sistemini kullanmayı öğrenen bir çiftlik işçisi, bu deneyimi memleketinde, otomobil endüstrisinde tecrübe sahibi bir işçinin bilgisini aktarabileceğinden çok daha kolay bir şekilde aktarabilir. Çünkü ilki, ikincisinden teknolojik olarak daha az nitelikli bir çalışma alanı gerektirmektedir.

Özetlemek gerekirse, Orta Asya örneğinde anavatana yönlendirilmeyi ve transfer edilmeyi bekleyen önemli ölçüde sosyal sermaye potansiyeli bulunmaktadır. Bu konuda özellikle ticaret ve inşaat gibi sektörler göçmen işçilerin deneyimlerinden yararlanabilir. Covid-19 salgını nedeniyle yurt dışında döngüsel göç modeli ile çalışmanın oldukça zorlaştığı bir dönemde Orta Asya ülkeleri, belirli ekonomik teşviklerle vasıflı ve yüksek vasıflı göçmen işçilerin ilgisini çekebilir. Anavatanda girişimcilik faaliyetinin teşvik edilmesi ve yeni destek programlarının uygulamaya konulmasının, birçok göçmen işçinin ekonomik faaliyetlerini, en azından bir süreliğine, kendi ülkelerinde yürütme kararı almalarında etkili olması sayesinde çeşitli sektörlerde olumlu yansımaları gözlemlenebilir.

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Kırgızistan Dışişleri Bakanı Ruslan Kazakbaev, Türkiye'ye bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi ve Türk mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu ile görüştü. Taraflar, ikili ilişkilerin mevcut durumunu ve gelecekteki siyasi ve ekonomik işbirliği perspektiflerini değerlendirdi. Ülkeler, ikili ticareti 1 milyar dolara çıkarmaya yönelik ortak çabaları güçlendirme konusunda anlaştı. Kırgızistan, Türkiye'nin yatırımlarına hukuki ve fiziki güvenlik taahhüdü verdi (Kabar, 11.11.2020).
- Kazakistan ve Özbekistan Cumhurbaşkanları Kasım Comart Tokayev ve Şevket Mirziyoyev arasında gerçekleştirilen telefon görüşmesinde ikili ve bölgesel işbirliği konuları değerlendirildi. Cumhurbaşkanları, ikili ilişkilerin umut verici gelişiminden duydukları memnuniyeti dile getirmenin yanı sıra Rusya'nın dönem başkanlığında düzenlenen Şangay İşbirliği Örgütü Zirvesi'nin sonuçlarını olumlu karşıladıklarını ifade ettiler. Cumhurbaşkanları, Orta Asya bölgesinde istikrar ve güvenliğinin sağlanmasına odaklanan yeni ortak projeler belirlediler ve Kırgızistan'a ekonomik yardım sağlanmasını onayladılar (Kazinform, 12.11.2020).
- Kırgızistan Başbakanı Sadır Japarov, vekaleten yönettiği Cumhurbaşkanlığı yetkilerinden istifa ederek Cumhurbaşkanlığı adaylığını açıkladı. Kırgızistan Anayasası uyarınca, ülkenin Cumhurbaşkanı vekilinin yetkileri Jogorku Kenes (Parlamentonun Üst Meclisi) Başkanı Talant Mamitov'a devredildi. Yaklaşan Cumhurbaşkanlığı seçimleri 10 Ocak 2021'de yapılacak (Kabar.kg, 14.11.2020).
- Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) devlet başkanları, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in başkanlığında video konferans ile düzenlenen ŞİÖ Devlet Başkanları Konseyi toplantısına katıldı. Toplantıda, ŞİÖ içindeki gelişim ve iletişim beklentileri ile uluslararası ve bölgesel öneme sahip güncel konular görüşüldü. Görüşmenin ardından, Devlet Başkanları Konseyi'nin Moskova Deklarasyonu da dahil olmak üzere bir dizi belge kabul edildi (Manas.news, 11.11.2020).
- Afganistan Ulusal Uzlaşma Yüksek Konseyi Başkanı Abdullah Abdullah, Özbekistan'a düzenlediği çalışma ziyareti kapsamında Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev tarafından kabul edildi. Görüşmenin gündeminde, taraflar arasında ikili işbirliği ve Afganistan'daki çatışmanın barışçıl yoldan çözülmesine ilişkin güncel konular yer aldı. Taraflar ayrıca Özbek-Afgan ilişkilerinde son dönemde yaşanan gelişimin dinamiklerinden duydukları memnuniyeti dile getirdi (Uzreport.news, 11.11.2020).
- Binlerce gösterici Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te sokağa dökülerek Meclis seçimlerinin yeniden yapılması için çağrıda bulundu. Nihai sonuçlara göre, iktidardaki Gürcistan Rüyası Partisi %48,23 oranında oy alırken, ana muhalefet partisi Birleşik Ulusal Hareket'in oyları %27,18'de kaldı. Muhalefet, Meclis seçimlerinin yeniden yapılmasını ve Merkez Seçim Komitesi'nin Başkanı'nun istifa etmesini talep etmektedir (Ria.ru, 14.11.2020).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- Kazakistan Maliye Bakan Yardımcısı Kanat Bayedilov, Senato'da katıldığı toplantıda apartman sahipleri için arazi vergisinin kaldırılmasını önerdi. Bayedilov, açıklamasında, ortalama vergi ödemesinin 0.14 dolara denk geldiğini, bunun bildirim gönderme ücreti olan 1.2 dolardan bile daha az olduğunu belirterek bu verginin devlet için masraflı olduğunu ifade etti. Senato üyeleri bu öneriye karşılık olarak aynı hakkın müstakil evlerin sahipleri için de uygulanması önerisini sundu (Kazakh TV, 12.11.2020).
- Rusya-Suriye bakanlıklar arası koordinasyon merkezi başkanı Mihael Mizintsev'in açıklamasına göre Rusya, mültecilerin dönüşü için Suriye'de yeniden inşa projelerine başladı. Özellikle, elektrik şebekeleri ve üretim tesislerinin iyileştirilmesi ve diğer insani amaçlar adına 1 milyar dolardan fazla kaynak ayrıldı. Buna ek olarak Rusya'nın ilgili bakanlıkları eğitim ve sağlık sektörlerinde farklı projeler uygulamaktadır. Rusya, Dünya Gıda Programı ile birlikte Suriye'ye 2020 ve 2021'de 20 milyon dolarlık gıda yardımı yapacaktır (TASS, 11.11.2020).
- Beyaz Rusya, 2020 yılının ilk 9 ayı boyunca ekonomisinin reel sektörüne 6.4 milyar dolarlık yabancı yatırım çekti. Yabancı yatırımcılar listesinde %43.1'lik pay ile Rusya lider konumda bulunurken onu diğer ana yatırımcılar olarak %9.1 ile Güney Kıbrıs ve %7.4'le Avusturya takip etmektedir. Aynı dönem içerisinde bankaların yatırımları haricinde Beyaz Rusyalı şirketlerin yurtdışındaki yatırımları 3.2 milyar dolar olup bunun %69.5'i Rusya'ya aktarılmıştır (BelTA, 11.11.2020).
- Ukrayna'nın dış ticareti 2020'nin ilk 10 ayı içerisinde bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında 8 milyar dolara denk gelen %9'luk bir azalma yaşayarak ülkenin toplam ticaret hacmi 82.7 milyar dolar olmuştur. Ülkenin ithalati %12 düşerek 43,3 milyar dolara inerken, ihracatı %5 azalarak 39,6 milyar dolara geriledi. Ukrayna'nın ticaret ortakları arasında Avrupa Birliği liderliğini korumaktadır (Ukrinform, 10.11.2020).
- Asya Kalkınma Bankası, Özbekistan'daki altyapı projelerine mali destek sağlamaya devam etmektedir. Banka, son dönemde ülkenin doğu kesimindeki demiryolu ağının modernizasyonu için 121 milyon dolarlık bir krediyi onayladı. Projenin ekonomik büyümeyi canlandırması, ticareti ve bölgesel bağlantıları iyileştirmesi beklenmektedir. Banka, 2017 yılında Fergana Vadisi'ndeki 145 kilometrelik demiryolu hattına elektrik verilmesi için 80 milyon dolar tahsis etti (UzDaily, 11.11.2020).
- Kırgızistan'ın uluslararası rezervleri, döviz piyasasında yaşanan dalgalanma nedeniyle son iki ayda 127 milyon dolar azaldı. Kırgızistan Merkez Bankası'nın açıklamasında ulusal para birimini desteklemek için Ekim ayı müdahalelerinin 50,4 milyon dolar olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, şu anda neredeyse 3 milyar dolara eşit olan ülkenin rezervleri, 2019'un aynı dönemine göre daha yüksektir. Ülkenin rezervleri 2020'nin başından itibaren 520 milyon dolar artmıştır (24.kg, 14.11.2020).

Toplum ve Kültür

- Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), Ankara Üniversitesi'nde Al Farabi'nin doğumunun 1150. yıldönümüne anısına bir konferans düzenledi. Ankara Üniversitesi ve Kazakistan'ın Ankara Büyükelçiliği işbirliği ile düzenlenen etkinlik, diplomatlar ve önde gelen Türk bilim insanlarını bir araya getirdi. Törenin ardından, "İnsanlığın İkinci Öğretmeni: Al Farabi'nin Doğumunun 1150. Yıldönümü" başlıklı bir panel düzenlendi (TÜRKSOY, 11.11.2020).
- Uluslararası Türk Akademisi, "Macar Türkolojisi" başlıklı uluslararası bir çevrimiçi konferans düzenledi. Etkinlik, önde gelen Macar oryantalist ve ünlü Türkolog Gyula Németh'in 130. yıldönümüne ithaf edildi. Etkinliğe Macar hükümet yetkilileri, çeşitli Türk devletlerinden diplomatlar, Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenti Asamblesi (TÜRKPA), Macaristan Türk Konseyi temsilcileri ve tanınmış Türkologlar katıldı (TWESCO, 10.11.2020).
- Türkmenistan Devlet Enformasyon Ajansı, Hindistan'ın en büyük haber ajansı Asian News International ile haber içeriklerinin değiş tokuşu için bir memorandum imzaladı. Memorandum'a göre, haber ajansları iki ülkenin siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel yaşamına ilişkin bilgi yönetimi ve analitik materyalleri düzenli olarak paylaşacak. Belgenin, Hindistan ile Türkmenistan arasındaki bilgi bağlarının gelişmesine katkıda bulunması beklenmektedir (Centralasia.news, 10.11.2020).
- Kazakistan Ulusal Çeviri Bürosu (UÇB) Cambridge University Press işbirliğinde Abay'ın eserlerinin ilk tam koleksiyonunu İngilizce olarak yayınladı. Etkinlik, UÇB'nin büyük şair ve filozof Abay'ın eserlerini on dilde yayınlama projesinin bir parçası olarak 175. yıldönümü kutlamaları çerçevesinde düzenlenmiştir (Inform.kz, 12.10.2020).
- Kırgızistan Dışişleri Bakanı Ruslan Kazakbaev Türkiye'ye çalışma ziyareti sırasında, Türkiye Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy ile görüştü. Bakanlar, ikili kültürel ve insani işbirliği ve TİKA'nın ortak projelerinin hayata geçirilmesi konularına özel önem verdiler. Bakan Kazakbaev, Türk tarafına, iki devletin vatandaşları için vize ve çalışma izinlerinin karşılıklı olarak kaldırılması olasılığını değerlendirme teklif etti (Mfa.gov.kg, 09.11.2020).
- Mahtumkulu Türkmenistan Bilimler Akademisi Dil, Edebiyat ve Ulusal El Yazmaları Enstitüsü, "Büyükelçi'nin Kültürel Mirası Koruma Fonu" programı kapsamında Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı'ndan 43,470 dolarlık bir hibe kazandı. Hibe, 80 ortaçağ el yazması ve erken dönemde basılmış Türkmen kitaplarının fotokopilerini saklamak için bir sunucu oluşturulması ve restore edilmesi için kullanılacaktır. 2007'den bu yana bu uluslararası program sayesinde 100'den fazla harap olmuş el yazma kitap restore edildi (Asiaplustj.info, 09.11.2020).